

Trans Pacific Partnershipi (TPP) mõjudest ja Hiina valikutest

Autor: *Oliver Ait*

Trans Pacific Partnership (TPP) panid 2000ndate aastate esimesel poolel aluse Brunei, Uus Meremaa, Tšiili ning Singapur majanduskeskkonna liberaliseerimise eesmärgil. 2008. aastal liitus partnerluse läbirääkimistega USA ning järgnevatel aastatel laienes osalejate ring kuni 12ni. USA võttis liitumisega juhtrolli ja seetõttu muutusid ka TPP fookus ja standardid ning laialt on levinud arvamus, et Hiina on sellest ringist välja jäänud poliitilistel põhjustel. Kuigi TPP detaile ei ole tänaseni avalikustatud, on erinevate infoallikate tõttu selge, et lepe puudutab tollitariifide langetamist, inimressursi vaba liikumist, intellektuaalvara kaitset, tootmisahelate ühendamist ning arendamist ja üldist majanduskeskkonna soodustamist lepingu allkirjastanud riikide vahel.¹ TPP leppega ühinenud riikide kogu SKP moodustab erinevate hinnangute tõttu ca 40% maailma SKPst ning katab rohkem kui veerandi globaalsest kaubandusest.² Lisaks kaubanduslepele võetakse TPPd kui olulist komponenti Obama administratsiooni Aasia rebalansseerimise strateegiast (koos militaarsete ja diplomaatiliste komponentidega), et oma kohalolekut Aasias suurendada ning seeläbi Hiina kasvavat regionaalset mõju kontrolli all hoida. Kontrollida ei soovita ainult sõjalist tõusu, vaid ka Hiina majanduslikku laienemist, seda eriti Hiina uute algatuste tõttu: Aasia Infrastruktuuri Investeeringute Pank (AIIB), New Development Bank ja Siiditee projekt.

Vaadates siia kõrvale Hiina eesmärke, siis on selgeks saanud, et riik on eemaldumas Deng Xiaopingi „varja oma võimekust ning oota oma aega“ poliitikast ning on koos oma majandusliku ja sõjalise võimekuse kasvuga valmis ümber defineerima ka oma regionaalset ning globaalset positsiooni.³ President Xi Jinping on öelnud, et riik peab olema valmis võitlema võidukaid sõdu (kui selleks peaks vajadust olema) ning on andnud korduvalt vihjeid, et Hiina peaks olema regionaalne (võimu)keskus.⁴ Kuigi sõjalise võimekuse (eriti merelise) kasvatamine on Hiina jaoks prioriteet, on riigi majanduslik edukus olulisel kohal. Arvestades, et Kommunistliku Partei esimeseks printsibiiks on enda püsijäämine ning legitiimsust on siiani (ja tõenäoliselt ka edaspidi) püsinud majanduslikul edul ning keskmise hiinlase elujärje parandamisel,⁵ on riigi majandusliku olukorraga ja arenguga seotud teemad fookuses ning aina rohkem on uusi regionaalset või globaalset majandusstruktuuri puudutavaid algatusi

¹ <https://ustr.gov/tpp/outlines-of-TPP>

² <http://fsv.money01.com.tw/cmstatic/notes/capture/258462/20151006160051341.jpg>

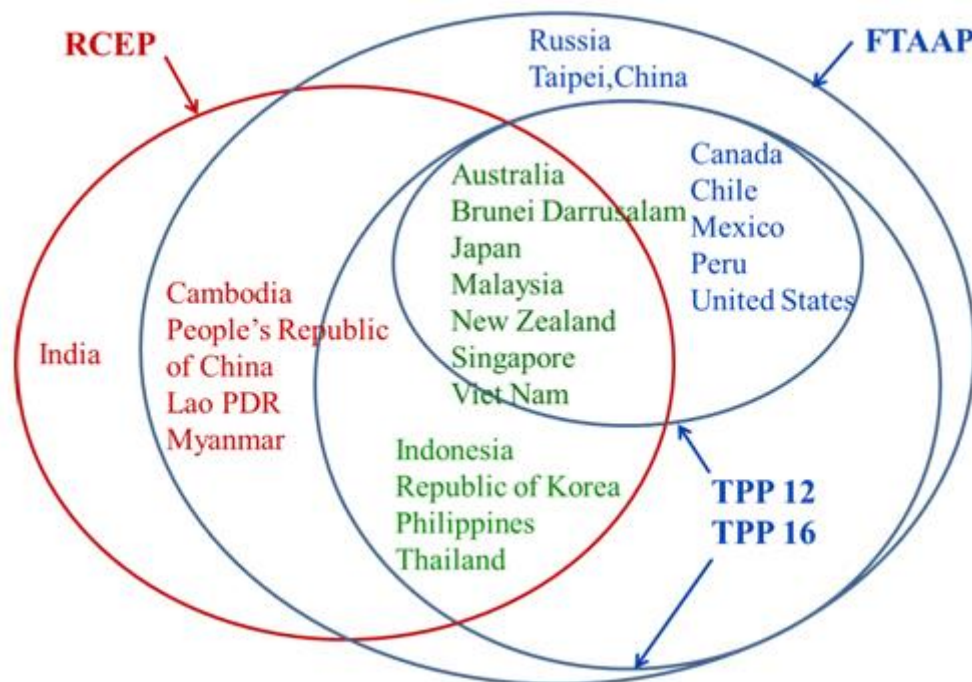
³ <http://www.diplomaatia.ee/artikkel/hiina-mittesekkumise-pohimottel-baseeruva-valispoliitika-lopp/>

⁴ <https://www.rt.com/news/189840-xi-chinese-army-war/>

⁵ <http://thediplomat.com/2015/02/why-2020-is-a-make-or-break-year-for-china/>

Hiina poolt tekkimas. Xi Jinping on vastavalt 2013. aastal toimunud Partei kolmandale pleenumile⁶ siseriiklikult keskendumas reformidele, mis peaksid riiki viima ajale jalgu jäävast tootmisele baseeruvast majandusmudelist eemale, keskendudes riiklike firmade reformimisele, turujõududele suurema rolli andmisele ning teadmiste baseeruva majanduskeskkonna soodustamisele. Kui kaugemale nende reformidega minnakse, näitab aeg – Shanghai aktsiaturul toimunud ja kiire valitsuse vastus turujõudude liigsele domineerimisele oli märgilise tähendusega, kuid reforme riik vajab ning selles osas paistab minu hinnangul Partei sees suhteliselt lai konsensus olevat.

Teiseks tasandiks on välispoliitilised ja –majanduslikud initsiatiivid. Eelpool mainitud Siiditee projekt peaks katma piirkondi, mis moodustavad üle 40% maailma SKP-st, üle 70% teadaolevatest energiareeservidest, 65% maailma populatsioonist ning prognoositakse rohkem kui 300 miljardi USA dollari väärtuses investeringute tegemist Hiina poolt järgnevatel aastatel riikidevõõndisse, mis peaks ulatuma Aasiast Euroopani. AIIB panka nähakse rivaalina Maailmapangale ning peale läbirääkimiste hoogustamist on Hiina taaskord võtnud aktiivsema rolli RCEPi ehk *Regional Comprehensive Economic Partnershipi* edasiarendamise osas. RCEP kujutab endast regionaalset vabakaubandsulepet ASEANi riikide ning kuue riigi, kellega ASEANi riikidel on vabakaubanduslepped (Hiina, India, Jaapan, Uus Meremaa, Lõuna Korea ning Austraalia), vahel. RCEP katab teoreetiliselt nii kolmandiku maailma SKPst kui ka kaubandusest, jäädes mitte palju alla TPPl, kuigi lepete nõuded ei ole nii laiaulatuslikud, kui TPP-l.

Arvestades Hiina regionaalse mõjuvõimu tõusu, näen TPPd kui hädavajalikku sammu USA poolt ning kõrvalmeedet rebalansseerimise strateegiale. TPP on vajalik, kuid mitte piisav eeldus Hiina tõusu ohjeldamiseks. Kuigi TPP paistab standardite seadmise mõttes (näiteks IP)

⁶ 18届三中全会部署15方面改革(公报全文) http://news.ifeng.com/mainland/special/sbjszqh/content-3/detail_2013_11/12/31187210_0.shtml

olevat suunatud Hiina vastu, on Hiina vaated ja suhtumine TPPsse soosivamad. Olen seisukohal, et Hiina läbirääkimised WTOsse astumiseks olid keerulisemad ning situatsioon „suruvam“, kui hetkel TPPga. Samuti on Hiina saanud WTOsse astumisest majanduslikult palju kasu, mistõttu rahvusvaheliste lepetega ei soovita vastanduda ning pigem paistab Hiina poliitilise eliidi ning *think tankide* arvamustest, et TPPga liitumine võib olla võimalus tulevikuks. Just sellise teatega tuli välja Hiina ametlik leht Xinhua⁷ ning sama avatud vaadet edastas oktoobri alguses ka Hiina kaubandusminister.⁸ Ta avaldas paljude teiste arvamusliidritega sarnast lootust, et TPP saab integreeritud teiste regionaalsete kaubanduslepetega. Usun, et kuigi TPPga liitumine Hiina jaoks suur prioriteet ei ole, soovitakse aga enda poolt algatatud kaubanduslepetega edasi liikuda. Hiljutisel APECi kohtumisel tõstas Xi Jinping taas regionaalsete lepete teema.⁹

Arvestades, et TPP tekst ei ole avalik, on partnerluse mõjusid keeruline hinnata. Seda on siiski proovitud teha.¹⁰¹¹ Enamus neist jõuab arvamusele, et mida suurem on kas RCEPi või TPP poolt hõlmatavate riikide hulk, seda suuremad on ka kasud leppes osapooltele. Hiina väljajätmine ükskõik, millisest neist on kahjulik lepete tulemuslikkusele ja üldises plaanis võib lepet läbikukkunuks nimetada. Mõningate uuringute kohaselt oleks RCEPi majanduslik kasutegur mitmekordne võrreldes TPPga, asetades Hiina juba üsna tugevale positsioonile.¹² TPPst välja jäävad riigid oleksid huvitatud RCEPiga liitumisest ning samuti võiks olla Hiina väljajätmine TPPst kahjulik riikidele, kellel on Hiinaga tihedad kaubandussidemed, kuid kes on TPPs osalised – näiteks Lõuna-Korea. Simulatsioonid näitavad, et kuigi Hiina mitteliitumine TPPga on riigile kahjulik, on negatiivsed mõjud tagasihoidlikud tulenevalt riigi geograafilisest asukohast ning kaubanduse struktuurist. Sellist arvamust omavad välismaistele uuringutele lisaks ka Hiina Statistikabüroo ning Keskpanga majandusanalüütikud.¹³¹⁴¹⁵ Põhjus, miks Hiina ministrite tasemel RCEPi osas initsiatiivi üles näitab (ning TPP osas „üles soojenenud“ on)¹⁶, on ühest küljest seotud USA tegevusele vastustrateegia arendamisega, kuid kindlasti ka ideega, et nii TPP kui ka RCEP võivad pakkuda potentsiaali ja alust Asia- Pacific regionaalse vabakaubandusleppe loomiseks (FTAAP ehk *Free Trade Area of the Asia-Pacific*), mille osas on APEC pidanud läbirääkimisi alates 2006. aastast. Sellise leppe kasutegur oleks ka tõenäoliselt kõige suurem majanduslikult ning Hiina vaate kohaselt mitte sugugi konfliktne idee. *Hiina Development Research Center* (国务院发展研究中心), mis koostab Kommunistliku Partei keskkomiteele ja *State Councilile* soovitusi ja analüüse riigi erinevate strateegiatega osas, on viimase aasta jooksul

⁷关于 T P P 你需要知道的事 http://news.xinhuanet.com/fortune/2015-10/06/c_1116744901.htm

⁸ 商务部:中方对符合世界贸易组织规则的制度建设均持开放态度: http://news.xinhuanet.com/fortune/2015-10/06/c_1116745436.htm

⁹ <http://thediplomat.com/2015/11/as-tpp-leaders-celebrate-china-urges-creation-of-asia-pacific-free-trade-area/>

¹⁰ <http://www.nber.org/papers/w18090.pdf>

¹¹ https://siepr.stanford.edu/?q=/system/files/490_Mu.pdf

¹² THE TPP, CHINA AND THE FTAAP: THE CASE FOR CONVERGENCE, Peter A. Petri, Michael G. Plummer and Fan Zhai, May 19, 2014

¹³ 统计局: TPP对GDP短期影响不大 外贸面临压力 http://news.xinhuanet.com/finance/2015-10/19/c_128333864.htm

¹⁴ <http://news.hexun.com/2015-10-09/179669771.html>

¹⁵ <http://www.ft.com/intl/cms/s/0/8e81ab8c-763c-11e5-a95a-27d368e1ddf7.html#axzz3p5bleSQa>

¹⁶ http://news.xinhuanet.com/english/video/2015-03/29/c_134106865.htm

väljastanud mitmeid arvamusi, mis näevad Hiina poolt loodud initsiatiive (Siiditee projekt) ning TPPd kahepoolselt kasu toovate initsiatiividena.¹⁷ Samuti on neid, kes soovivad Hiinal liituda TPP edasiste läbirääkimistega ja pöörata rohkem tähelepanu reformidele.^{18,19}

Usun, et ülevalpool toodud kaalutlustest on Hiina mõningad potentsiaalsed strateegilised valikud. Näiteks liituda TPP edasiste läbirääkimistega (2012. aastal kutsus Hillary Clinton Hiinat osalema) võimalusega kaubelda eritingimuste või üleminekuaja osas leppega liitumiseks. Kuni tänaseni ei ole Hiina suutnud või soovinud täita kõiki WTO poolt nõutud leppega kaasas käivaid kohustusi, nagu väidab USA kongressile koostatud raport aastal 2014.²⁰ Sarnaselt ei ole TPPga kaasas käimas täielikke õiguskorda tagavaid või leppe täideviimist tagavaid mehhanisme, mis võib Hiinale tagada üleminekuperioodi. Kiire liitumine TPPga ei ole tänases olukorras võimalik ning ega ka kasulik. Pikemas perspektiivis oleks eesmärgiks FTAAP saavutamine (aastaks 2020, kuid kaldun arvama, et see on liiga optimistlik). Strateegiline valik nr. 2 – paralleelselt TPPga liitumise osas läbirääkimisi pidades laiendada olemasolevate kahe- või mitmepoolsete vabakaubanduslepingute hulka regionaalsete riikidega (mida Hiina on senini ka aktiivselt teinud) ja RCEPi edasine arendamine. Heaks ja loogiliseks näiteks on hiljuti Lõuna Koreaga vabakaubanduslepe sõlmimine. Sarnast vaadet edastas Xi ka APECi kohtumisel: RCEPi varase staadiumi läbirääkimiste kiirendamise ajal soovitakse lõpule viia ka Hiina-Jaapani-Korea vabakaubanduslepe. Strateegiline valik (või pigem kohustus) nr 3. – tõsta riiklikku majanduslikku konkurentsivõimet. Kuigi Hiina on saanud WTOga liitumisest kõvasti kasu ning vabakaubanduslepped on edaspidi olulised, pean neist olulisemaks Hiina siseriiklikku võimekust reformideks, eraettevõtlaste stimuleerimiseks ning innovaatiliste ettevõtete tekkimiseks soodsa keskkonna loomiseks. TPP ja muude kaubanduslepete mõju jääb teiseseks, kui riik on võimeline tegema läbi sarnast arengut viimase 20-30 aastaga võrreldes (nii kaua kuni see partei legitiimsust ei kõiguta). Siseriiklikult on surve reformideks suurenemas ning paradoksaalsel kombel tõi TPPst väljajätmine ühiskonnas suure pahameele valitususe suunas reformide aeglase läbiviimise tõttu.²¹ Neljandaks valikuks võib Hiinale olla TPPst kõrvale jäämine ning enda kaubanduslepete arendamine, kuna käimas on läbirääkimised mitmete kaubanduslepete osas olenemata TPPst ning Hiina juhtkond ei paista oma avalikes väljaütlemistes TPP pärast muret tundvat.

Eeltoodud strateegiliste valikute olemasolu tõttu usun, et TPP mõju jääb Hiinale tagasihoidlikuks. Lisaks valikutele on ka mõningad soodumused, mis Hiina kasuks räägivad. Esmalt on Hiina naturaalselt hästi positsioneeritud Aasia regiooni geopoliitiliseks keskuseks olemiseks. Sarnaselt Eestile, on meie kaubandussuhted parimad meie lähedaste riikidega. Nii ka Aasias. ASEANi, Korea, Jaapani, Venemaa jne puhul on Hiina kas üks suurimaid või suurim kaubanduspartner, seda kas kaubanduslepete olemasolul või olemasoluta. Majandussuhete mõju ja olulisust (isegi negatiivse poliitilise taustsüsteemiga) on näidanud tugevad

¹⁷刘勇：依托区域巨大回旋余地 促进经济发展速稳质优 <http://www.drc.gov.cn/zjsd/20150721/4-4-2887914.htm>

¹⁸ [国际经济金融结构]推动中国加入TPP <http://www.drc.gov.cn/n/20140626/222-685-2882678.htm>

¹⁹我国外资准入制度亟待改革 <http://www.drc.gov.cn/zjsd/20150727/4-4-2887959.htm>

²⁰ <https://ustr.gov/sites/default/files/2014-Report-to-Congress-Final.pdf>

²¹ TTP達成，這對中國意味著什麼？ <http://www.haixiaol.com/n637396.html>

majandussidemed Jaapaniga või majanduslike hirmutusmeetmete efektiivsus Lõuna Hiina mere dispuudis. Seega võivad riigid valida TPPga liitumise, kuid regiooni suurima turu mõju jääb. Kui välja jätta USA liitlased Aasias, on mitmed riigid äraootaval seisukohal USA sekkumise osas Aasia „tegemistesse.“ Teine hetkeline soodumus on Hiina võimekus ja soov uusi globaalseid majanduslikke initsiatiive võtta. Nende mõju on raske hinnata numbriliselt, kuid mastaabid on nii mitmelgi projektil (Siiditee või RCEP, sisaldades ka Jaapanit ja Indiat) sarnane või suurem kui USA poolt juhitud TPP ning vormitakse umber majandussuhteid näiteks Kesk-Aasia ja Hiina vahel. Nagu ütleb Hiina Keskpanga majandusanalüütik: Kuigi peame TPPd tähtsaks, on Hiinal mitmeid vastumeetmeid – Siiditee projekt, vabamajandustsoonide loomised ja FTAd ümbritsevate riikidega.²²

Hoolimata Hiina majanduse raskest olukorrast ning märgatavatest probleemidest (üle tootmine, ebastabiilne kasv provintsiti, valitsuse kontroll kapitali ning meedia üle), usun, et valitsuse huvi mõõdukas tempos reformide läbiviimise vastu ning eeldusel, et need ei ohusta Partei legitiimsust, on siiras. Kapitaliturgude liberaliseerimine, riigifirmade reform, innovatsioonil põhineva majanduse elavdamine, keskkonnaprobleemid jne on partei fookuses. Milline saab olema reformide tulemuslikkus, ei ole selle mõtteharjutuse fookus, kuid olen seisukohal, et siseriiklikud arengud saavad TPP mõjust määravamaks või defineerivad TPP mõju Hiinale. Eelnevalt toodud põhjustel usun, et TPP mõju keskmises perspektiivis saab Hiinale olema tagasihoidlik ning „laual“ on piisavalt suur hulk vastumeetmeid mõju vähendamiseks.

²² <http://www.ft.com/intl/cms/s/0/8e81ab8c-763c-11e5-a95a-27d368e1ddf7.html#axzz3p5bleSQa>